

**Fylkesmannen i Trøndelag***Tröndelagen fylhkenålma*

Vår dato:

07.02.2020

Vår ref:

2019/14243

Deres dato:

27.10.2019

Deres ref:

Rådgivende Biologer AS

Saksbehandler, innvalgstelefon

Jan Erik Andersen, +47 73 19 92 78

v/ Geir Helge Johnsen

Dispensasjon fra forskrift om vern av Hildremsvatnet naturreservat til oppdemming av Storvatnet - Bjugn kommune

Det vises til deres søknad av 27. november 2019.

Fylkesmannen har vurdert søknad om dispensasjon fra forskrift om vern av Hildremsvatnet naturreservat. Fylkesmannen konkluderer med at tiltaket ikke strider mot vernevedtakets formål og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig. Dette er en konkret vurdering av virkningen av tiltaket på verneinteressene i Hildremsvatnet naturreservat. I denne vurderingen er det ikke lagt vekt på virkningene av tiltaket i forhold til vannmiljø utenfor naturreservatet eller at Oldenvassdraget er et varig verna vassdrag. For å klargjøre behovet for videre saksgang har Fylkesmannen samtidig gjort en vurdering av om tiltaket bør behandles etter vannressursloven. Fylkesmannen mener inngrepet vil berøre allmenne interesser i så stor grad at det vil kreve en konsesjonsbehandling etter vannressursloven.

Vedtak

Med hjemmel i naturmangfoldloven § 48 gir Fylkesmannen Olden oppdrettsanlegg dispensasjon til oppdemming av Storvatnet i Bjugn kommune som magasin for sitt settefiskanlegg. Dispensasjonen gjelder for regulering av vannstanden i Storvatnet med 1 meter mellom laveste regulerte vannstand på 60 moh. og høyeste regulerte vannstand på 61 moh.

Dersom tiltaket ikke er gjennomført innen fem år, eller om det ikke gis konsesjon til oppdemming etter vannressursloven, bortfaller denne dispensasjonen.

Dersom tiltaket medfører vesentlig utvasking av løsmasser, kan det være aktuelt å kreve avbøtende tiltak, jf. naturmangfoldloven § 11.

Vi gjør oppmerksom på at dette vedtaket er fattet i medhold av naturmangfoldloven og verneforskrift for Hildremsvatnet naturreservat. Søker må i tillegg innhente eventuelle andre nødvendige tillatelser, herunder etter vannressursloven.



Søknaden

På vegne av Olden oppdrettsanlegg AS, søker Rådgivende Biologer AS om dispensasjon fra vernebestemmelsene for Hildremvatnet naturreservat for oppdemming av Storvatnet som magasin for sitt settefiskanlegg.

Olden Oppdrettsanlegg AS i Bjugn kommune oversendte utkast til søknad om vannuttak til NVE 2. september 2019 og endelig søknad ble sendt til NVE 30. september. NVE har i e-post av 5. november til Rådgivende Biologer AS formidlet ønske om at Fylkesmannen i Trøndelag gir en avklaring av behov for dispensasjon fra verneforskriften for Hildremvatnet naturreservat. Det ble da sendt forespørsel til Fylkesmannen i Trøndelag fra Rådgivende Biologer AS den 6. november 2019 om slik avklaring. Fylkesmannen i Trøndelag har i brev av 26. november 2019 (sak 2019/9091) konkludert med at det må søkes om dispensasjon fra vernebestemmelsene for Hildremvatnet naturreservat for planlagt regulering av Storvatnet.

Olden Oppdrettsanlegg AS planlegger utvidelse ved sitt settefiskanlegg fra nåværende ramme på 2 mill. til produksjon av 5 mill. sjødyktig settefisk, med etablering av ny resirkuleringsavdeling. Selskapet har konsesjon fra NVE fra 15. oktober 2012 for uttak av vann fra Søvatnet (innsjø nr. 36878) i Oldevassdraget, men søker nå om også å benytte Storvatnet (innsjø nr. 668) som magasin i tillegg til anlegget. Det søkes etter vannressursloven, om tillatelse til bla. å regulere Storvatnet med 1 m mellom NV = LRV = 60 moh. og HRV = 61 moh. Dette vil bestå i opprusting av eksisterende gammel dam i utløpet, som omtrent vil gi en oppdemning som har vært tidligere når vannet ble brukt som magasin ved tømmerfløting.

Re-etablering av en reguleringssone på en meter som omsøkt, vil ifølge søker svært liten grad endre naturmiljøet i vannkanten. Strandkanten er i dag fremdeles preget av over en meter utvasket strandsone, høyst sannsynlig på grunn av tidligere oppdemming knyttet til tømmerfløting og stor naturlig vannstandsvariasjon. De vises til fotodokumentasjon i vedlegg 6 og flyfoto for strandsonen i vedleggene 1-5.

Denne allerede påvirkete strandsonen dominerer langs det meste av Storvatnets strandlinje, og har i svært liten grad verken vegetasjon eller trær som kan bli oversvømmet, dø eller bli vasket ut. Det er også svært få steder at en slik oppdemning på en meter vil strekke seg særlig innover land. Eneste området er bukta ved innløpselven sørvest for Skjervasslia, der det også er en del trær.

Verken registrerte lokaliteter med kystgranskog, som er hovedverneinteressen i Hildremvatnet naturreservat, eller registrerte arter av stor/særlig stor forvaltningsinteresse, vil bli direkte berørt av en oppdemning som omsøkt. Nærmeste registrering av flere slike lavarter ligger omtrent 80 meter unna innsjøen.

Verneformål og områdebeskrivelse

Formålet med Hildremvatnet naturreservat er å bevare og sikre et stort og variert skogområde med et stort innslag av boreal regnskog med alle dets arter og økologiske prosesser, som her omfatter store innslag av kystgranskog med en rik og verdifull lavflora, som har særlig betydning for biologisk mangfold. Det er en målsetting å beholde verneverdiene i mest mulig urørt tilstand, og eventuelt videreutvikle dem. Formålet omfatter også bevaring av det samiske naturgrunnet.

Hildremvatnet naturreservat er et 37,6 km² stort naturreservat, som i nordvest har en 2,8 km lang grense som hovedsakelig følger strandlinjen til Storvatnet.



Hjemmelsgrunnlag

1. Forskrift om vern av Hildremsvatnet naturreservat.
2. Naturmangfoldloven § 48
3. Forvaltningsplan for Hildremsvatnet naturreservat av 27.01.2016.

Vernebestemmelsenes § 3a sier at vegetasjonen, herunder døde busker og trær, er vernet mot skade og ødeleggelse. Etter vernebestemmelsenes §3c må det ikke iverksettes tiltak som kan endre naturmiljøet og det nevnes eksempler på slike tiltak. Regulering er ikke nevnt i opplistingen, men anses å være et tiltak som kan påvirke naturmiljøet i reguleringssonen.

Tiltak som oppdemming av innsjøen er ikke nevnt som en mulighet i verneforskriftens § 7 om hva forvaltningsmyndigheten etter søknad kan gi dispensasjon til. Søknaden må derfor behandles etter den generelle dispensasjonsbestemmelsen i forskriftens § 8, der forvaltningsmyndigheten gis anledning til å gjøre unntak fra forskriften dersom tiltaket ikke strider mot vernevedtakets formål og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig.

Fylkesmannens vurdering, jf. naturmangfoldloven § 8-12

§ 8. Kunnskapsgrunnlaget

Kystgranskog er hovedverneinteressen i Hildremsvatnet naturreservat. I Naturbase er hele det opprinnelige Hildremsvatnet naturreservat av 31.08.2001 registrert med naturtypen kystgranskog. Dette er ikke riktig, idet bare deler er kystgranskog. Den nærmeste kystgranskoglokaliteten, Vikern (Miljøfaglig Utredning, rapport 1997:4), ligger ca. 80 meter fra vannkanten av Storvatnet, hvor flere av lavartene knyttet til kystgranskog er registrert i lia ned mot Storvatnet, så som gullprikklav (VU-sårbar), skorpefiltlav (NT-nær truet), gul pærelav (NT), kastanjelav (VU) og trønderflekklav (VU).

Nord for Oldsetra er det registrert en lokalitet med gammel, fattig edelløvskog med hassel. Den ligger på det nærmeste ca. 5 meter fra strandlinja på Storvatnet og der er den ca. en meter over vannlinja. Oppdemmingen vil dermed ikke direkte berøre denne lokaliteten, men gå helt opptil.

Olden oppdrettsselskap AS har i uttale fra reindriftsforvaltningen datert 14. august 2019 fått følgende uttale: «Fylkesmannen vurderer at tiltaket kan gjennomføres uten vesentlig belastning for reindriften, dersom det gjennomføres i samarbeider med reindriftsnæring på en slik måte at anleggstiden ikke kommer i konflikt med beitebruk. Forøvrig ingen merknad». Det er også mottatt svar fra Sametinget, datert 30. juli 2019. «Sametinget ser det som lite sannsynlig at det finnes automatisk freda, samiske kulturminner i tiltaksområdet. Vi har derfor ingen spesielle kulturminnefaglige innvendinger til søknaden». Søknaden anses dermed som avklart i forhold til reindrift og samiske kulturminner, jf. formålet for naturreservatet som også omfatter bevaring av det samiske naturgrunnlaget.

§ 9. Føre-var prinsippet

Idet kunnskapsgrunnlaget anses som godt nok til å kunne behandle søknaden, kommer ikke føre-var prinsippet til anvendelse.

§ 10. Økosystemtilnærming og samlet belastning

Hildremsvatnet naturreservat er et relativt stort skogreservat med relativt liten påvirkning når det gjelder tekniske inngrep, moderne skogsdrift og motorferdsel. De siste to årene har det vært relativt mye motorferdsel med gravemaskin og ATV knyttet til restaurering av grøfta myrer i den del av naturreservatet som ligger i Nyvassdalen. Dette arbeidet er nå slutført.



Ut fra at formålet med naturreservatet bl.a. sier at det er en målsetting å beholde verneverdiene i mest mulig urørt tilstand, og eventuelt videreutvikle dem, er det uheldig med en oppdemning som omsøkt, idet det vil gi en viss påvirkning i reguleringssonen.

Den faktiske påvirkningen blir imidlertid relativt liten, idet vannet har vært demt opp tidligere og at det fremdeles er en utvaskingssone langs vannet som følge av denne oppdemningen. På den annen side vil en videreføring av dagens tilstand uten ny oppdemning føre til en restaurering av den påvirkede strandsonen, jf. at vegetasjon, busker og trær er i ferd med å etablere seg i denne sonen. Ut fra kart med en meters høydekoter, ser det ut som om reguleringssonen blir bredest (i overkant av 10 meter) i vika nedenfor Skjervasslia. Der er det også en del vegetasjon med busker og trær, samt løsmasser som kan bli vasket ut. Det framkommer av vedlegg til søknaden at det står i alt 113 trær i reguleringssonen som grenser til naturreservatet. Disse må antas å bli påvirket av en oppdemning.

§ 11. Kostnadene ved miljøforringelse skal bæres av tiltakshaver

Om det gis dispensasjon til den omsøkte oppdemningen av Storvatnet, vil dette føre til en miljøforringelse i reguleringssonen, idet tidligere virkning av oppdemning til en viss grad er naturlig reparert/restaurert. Det kan være aktuelt å kreve at det gjennomføres sikringsarbeider for å hindre større utvasking av løsmasser, om det skulle bli et problem.

§ 12. Miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder

Oppdemning skal skje ved å restaurere eksisterende dam, som er på andre siden av vannet i forhold til verneområdet. Det vil ikke skje arbeider eller motorferdsel i verneområdet som følge av tiltaket. Vurderinger av det omsøkte tiltaket i forhold til vannforekomsten vil bli en egen sak og Fylkesmannen har gitt en egen uttalelse om dette temaet i brev av 14.08.2019 (sak 2019/9091), se også de vurderinger som gjøres i forhold til vannressursloven under.

Søknaden gjelder et uforutsett tiltak som ikke ble vurdert ved opprettelsen av verneområdet. Det er rimelig å anta at det med hensyn til naturmangfoldet i verneområdet kunne blitt åpnet for tiltaket om det var til vurdering ved etableringen av naturreservatet, da tiltaket er i yttergrensa av verneområdet og ikke innvirker på hovedverneformålet, som er kystgranskog. Det vises her også til at flere naturreservater grenser til regulerte vann og at man i verneprosesser ikke nødvendigvis grenser ut regulerte vann om det er vernekviteter ned mot vannet, eller om vannkanten er en hensiktsmessig og praktisk grense.

Det er videre et vilkår for dispensasjon etter naturmangfoldloven § 48 at tiltaket ikke skal påvirke verneverdiene nevneverdig. Det kan bare dispenseres i de tilfeller tiltaket vil ha ubetydelig eller begrenset virkning for verneverdiene. Bestemmelsen gir klar føring på at hensynet til verneverdiene skal være overordnet for eksempel næringsinteresser. Det er i denne saken relevant at tiltaket er av stor verdi for søker, mens påvirkningen på verneområdet er relativt begrenset, da strandsonen fra før er påvirket av tidligere regulering og da hovedverneformålet ikke påvirkes nevneverdig.

Det konkluderes ut fra momentene over at tiltaket ikke strider mot vernevedtakets formål og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig. Dette er en konkret vurdering av virkningen av tiltaket på verneinteressene i Hildremvatnet naturreservat. Det er i denne vurderingen ikke lagt vekt på virkningene av tiltaket i forhold til vannmiljø eller at Oldenvassdraget er et varig verna vassdrag.

Forholdet til vannressursloven



Selv om søknaden her gjelder i forhold til Hildremsvatnet naturreservat, har Fylkesmannen gjort en vurdering av om tiltaket vil berøre allmenne interesser i så stor grad at den også må behandles av NVE etter vannressursloven. Allmenne interesser i Oldelva gjelder anadrom laksefisk og elvemusling, samt status som varig verna vassdrag. Dette er forhold som ikke vurderes når Fylkesmannen vurderer en dispensasjon etter forskrift om vern av Hildremsvatnet naturreservat.

Oldelva er et varig vernet vassdrag (Vp II) der vassdragets elver og mange vann er sentrale deler av et naturskjønt landskap. Rikspolitiske retningslinjer for vernede vassdrag har nasjonale mål for forvaltning av vernede vassdrag, blant annet med vekt på å unngå inngrep som reduserer verdien for landskapsbilde, naturvern, friluftsliv, vilt og fisk. Vannfauna inngår som viktige deler av naturmangfoldet. Vassdraget har to hovedgreiner som begge renner vestover med felles utløp ved Oldgrenda. Den søndre greinen gjennom Nyvassdalen renner via flere vatn, blant annet Storvatnet som er den største innsjøen i vassdraget. I den nordlige greinen er Lonan det største vatnet. Nedre del av elva har bestander av laks og sjøørret, mens øvre del har gode ørret- og røyevatn. Verneinteressene i området er særlig konsentrert om sportsfiske og friluftsliv. Den storslagne naturen gjør området spesielt egnet for friluftsliv.

Anadrom fisk

Oldelva er anadrom til litt opp i Blåvasselva oppstrøms Kvennavatnet i den nordre forgreningen og opp til en foss nedstrøms Storvasstjønnen i den sørlige forgreningen, det er mulig at anadrom laksefisk kan gå inn til og forbi Storvatnet. Vassdraget er klassifisert etter vannforskriften til dårlig økologisk tilstand. Bakgrunnen for tilstandsvurderingen er Vitenskapelig råd for lakseforvaltning sin tilstandsvurdering for laks i elva. Vurderingen er gjort med middels presisjon. Miljømålet for Oldelva er god økologisk tilstand og vassdraget er dermed i dag i risiko for ikke å nå miljømålet. Forventningene til forvaltningen er da at det skal gjennomføres tiltak for berørte kvalitetselement (her; fisk) for å nå miljømålet. Det er ikke anledning til å gjennomføre nye tiltak som ytterligere påvirker vannforekomsten negativt. Fraføring av vann fra Storvatnet vil ha negativ innvirkning på om lag 66 % av den anadrome delen av Oldelva og vil i stor grad påvirke verneinteressene i vassdraget negativt.

Elvemusling

Oldelva har en god bestand av elvemusling. Den europeiske bestanden av elvemusling har avtatt dramatisk siden begynnelsen av 1900-tallet og mer enn 95 % av de gjenværende populasjonene i sørlige og sentrale deler av Europa er fragmentert og på vei til å forsvinne på grunn av sviktende rekruttering. Levedyktige populasjoner med naturlig rekruttering er i dag hovedsakelig begrenset til Skottland, Sverige, Norge og Kola-halvøya i Russland. Dette gjør at Norge har et betydelig ansvar for å ta vare på elvemuslingen i Europa. Samtidig har nær en firedel av de kjente lokalitetene i Norge forsvunnet. I tillegg er rekrutteringen nedsatt og utbredelsen redusert i mange av de gjenværende bestandene. Elvemusling er oppført som «sårbar» (VU) på den norske rødlista for arter (2015).

Årsaken til tilbakegangen skyldtes tidligere et hensynsløst perlefiske, men i dag ligger årsaken til tilbakegangen i forringelse og ødeleggelse av leveområdene. Eutrofiering, erosjon fra land- og skogbruksområder, forsuring, utryddelse av vertsfisk, vassdragsregulering, kanalisering, bekkelukking, drenering av myrer og annen utmark, snauhogst og giftutslipp er betydelige påvirkningsfaktorer. Ytterligere fraføring av vann i Oldvassdraget vil påvirke elvemuslingen og leveområdene til denne arten negativt.

Vernet av Oldelva er et vern mot kraftutbygging. Man må imidlertid ta i betraktning at vernet i Oldelva kom mens oppdrettsnæringa enda var i startgropa, og før man kunne forutse veksten som har vært i næringa fram til i dag. I forskrift om rikspolitiske retningslinjer for vernede vassdrag, er det



i vedlegg 3 gitt eksempler på inngrep som kan skade verneverdier i vassdrag. Her er vannuttak til drikkevann, fiskeoppdrett og jordvanning opplistet med mulig skade på verneverdier i form av tørrlegging/ redusert vannføring, økt forurensing, dårligere forhold for vannlevende planter og dyr og redusert opplevelsesverdi. Vannuttak til fiskeoppdrett vil gi samme påvirkning på vannforekomstene som uttak til vannkraft. Fylkesmannen vil dermed utfordre NVE til å også se andre typer vannuttak enn vannkraft i sammenheng med vernet, da effektene er de samme. Ferskvannbehovet for oppdrettsnæringa generelt i dag er vesentlig større enn hva den var i 1980, både i forhold til økt produksjon på land og nå også i forhold til avlusing i sjø. Dette har ført til økt press på ferskvannsressursene og et absolutt behov for en tydelig retning for hvor det er akseptabelt med uttak og ikke.

Fylkesmannen mener inngrepet vil berøre allmenne interesser i så stor grad at det vil kreve en konsesjonsbehandling.

Klageadgang

Det er klagerett på vedtaket i medhold av forvaltningslovens kap. VI. Eventuell klage skal stiles til Miljødirektoratet men sendes Fylkesmannen i Trøndelag innen tre uker fra mottakelsen av dette brevet.

Med hilsen

Gry Tveten Aune (e.f.)
seksjonsleder
Klima- og miljøavdelingen

Jan Erik Andersen
seniorrådgiver
Klima- og miljøavdelingen

Dokumentet er elektronisk godkjent

Kopi til:

Norges vassdrags- og
energidirektorat
Bjugn kommune

Postboks 5091 0301 OSLO

Alf Nebbs gate 2 7160 BJUGN